№ 99 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 22

1905

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 99 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 22

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նախիջևանի աղետը. Մամուլ. Գաւառական ցաւերից. Թատրոն և երաժշտութիւն. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. —ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կ. Պօլսի մամուլի շուրջը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախիջևանի գաւառից ստացված երէկվայ հեռագրական հաղորդագրութիւնները ցոյց են տալիս, որ Թուրքերի շարժումները կրկին են Նախիջևանի [illegible] Թալանը վերջին ձեռք առած վերջին օրերի [illegible] միջոցները, թէ տեղական մի քանի կողմերից [illegible] և թէ պատասխանատուութեան երկիւղը սկսել են թուլացնել։ Բայց և այնպէս Դարալագեազի սահմաններում դեռ շարունակվում են տեղի ունենալ դժբաղդ դէպքեր։

Գեներալ Ալիխանով-Ավարսկին հրաման է ստացել միջոցներ ձեռք առնել, որ թալանած իրերը վերադարձվեն։ Բայց շատ ապրանքներ մանր մունր կերպով բաժին են ընկել շատ մարդկանց ձեռքը և անկարելի է նրանց վերադարձնելը։

Կողոպտած իրերի մի նշանաւոր մասը բռնված է Ջուղայի մաքսատան և Արաքսի սահմանապահ զօրքի միջոցով այն Թուրքերի և քիւրդերի հետ, որոնք շտապում են եղել իրանց թալանը Պարսկաստանի հողի վրա փոխադրել և այդպիսով ապահով կերպով իւրացնել։

Քաղաքի վնասը շատ մեծ է։ Տների այրվելը, խանութների թալանվելը, ձեռնարկութիւնների քայքայումը բոլորը միասին մի այնպիսի մեծ հարուած են տրւել Նախիջևանին, որ նա շուտով չէ կարող ոտքի կանգնել։

Իսկ այն մեծ կասկածոտութիւնը, որ այժմ նկատվում է տեղական երկու տարրի մէջ, դա պէտք է երկար ժամանակ թունաւորէ թէ քաղաքի և թէ գաւառի կեանքը։ Եթէ կոտորած կազմակերպողների հեղինակները գիտակցէին թէ ինչ դժբաղդութիւն են նրանք բերում երկրին և [illegible] կան գործունէութեամբ։

Նոյն հաղորդում են, որ Երևանի [illegible] Նախիջևանի հետ հաղորդակցութիւնը վերականգնված է։ Երևան վերադարձել են Նախիջևանի [illegible] մի մասը։ Նախիջևանից վերադարձել են ալէքսանդրօպօլցի մի քանի աշխատաւորներ, որոնք այնտեղ ունէին զանազան պարապմունքներ, օրինակ գրաղվում էին քարտաշութեամբ։

Եկողները սրտաճմլիկ հետաքրքրական, և բնորոշ դէպքեր են պատմում։

—

Մի հեռագիր, որ ստացվել է Նախիջևանից, մայիսի 20-ին, հաղորդում է հետևեալը.

Նախիջևան քաղաքում հանգստութիւն է տիրում ներկայումս։ Մերձակայ գիւղերում նոր ընդհարումներ տեղի չունեն։ Այժմ պարզվել է, որ տնտեսական մեծ վնասներ են առաջացել եղած աղէտից։ Սպանվածների թիւը առ այժմ հաշւում են 150, մի այդքան էլ վիրաւորվածներ»։

—

Երևանից Ա-Դօ մեզ հաղորդում է հետևեալը. «Երևանը այն մօտիկ քաղաքն է, ուր ամենից շուտ և մանրամասն կերպով հասնում են լուրեր Նախիջևանից և նրան շրջապատող գիւղերից։ Այժմ էլ թալանը սկսվել է Դարալագեազի գիւղերում, առ այժմ այնքան էլ մեծ չափեր չընդունելով։

Նախիջևանի և նրա շրջակայ գիւղերի աւարը գրգռել է Թուրք խուժանի ախորժակը։ Ջահուկից մի հոսանք միանալով Իթղրան, Բզզով, Գեարմզաթառ գիւղերի խուժանին, ամսի 13-ին յարձակվում է 70—80 տուն բնակիչ ունեցող հայաբնակ գիւղի վրա և քշում տանում գիւղի նախիրը և ոչխարը։ Գիւղի ժողովուրդը ստիպված է լինում քաշել մօտակայ Մարտիրոս գիւղը և կանանց ու երեխաներին թողնելով այնտեղ, տղամարդիկ վերադառնում են գիւղ։

Նոյն խուժանը ճանապարհին նորից աւելանալով՝ յարձակվում է 60—70 տուն բնակիչ ունեցող Սեօ գիւղի վրա և քշում դարձեալ տաւարն ու ոչխարը, սակայն այս անգամ Մարտիրոս գիւղից մի խումբ երիտասարդներ, իրանց գլուխ ունենալով գիւղի քահանան՝ օգնութեան հասնելով Սեօ գիւղին՝ յետևից հասնում են խուժանին, գնդակահարում նրանցից երեքին և յետ խլում տաւարն ու ոչխարը։

Այս իրարանցման պատճառով Ազատակ գիւղի մի հատուած, որը հիմնել է մի փոքրիկ գիւղ Դոյլախլու անունով, հաւաքում է իր քոչը և շտապում Ազատակ գիւղը պատսպարվելու համար, բայց դեռ տեղ չը հասած, ճանապարհին յարձակվում են Ջաթմա գիւղի Թուրքերը և խլում նրանցից երեք բարձած ձիեր և չորս տաւար։

Այս դէպքերին ականատեսը պատմում է, որ ժողովրդի անզէն լինելը նրա համար բացել է անդունդի մի դուռ։ Դէպքը ցոյց է տալիս, որ երկու երեք հրացանը բաւական է իւրաքանչիւր գիւղին պաշտպանվելու համար»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ԱՂԷՏԸ

II

Թիֆլիս են հասել Պարսկաստանից եկած 60 հոգի ասորի, որոնք ականատես են եղել Նախիջևանի աղէտի մի քանի տեսարաններին։

Աբած հարցուփորձերից կարող եմ հաղորդել հետևեալը։

Ասօրիները, անցնելով Արաքսը Ջուղայի մօտ, վարձում են եօթ ֆուրգօն, որոնցից երեքը հայի, իսկ չորսը մօլօկանի։

Երբ սկսում են մօտենալ Նախիջևան քաղաքի, նրանց աչքին են ընկնում մի քանի տարօրինակ երևոյթներ, որոնք կասկածներ են յարուցանում իրերի մշտական դրութեան մասին։

Նախ հանդիպում են մի Թուրքի, որ բեռնած իր էշը զանազան ճօթեղէններով, շտապով անցնում է եղել ճանապարհով։ Թուրքը ինքն էլ ունենում է կռնատակին դարձեալ ճօթեր։

—Սա ինչ որ անսովոր մի բան է, ասում են ֆուրգօնչուն առաջին ֆուրգօնում եղած ասօրիները։

—Ինչո՞ւ հետաքրքրվում է ֆուրգօնչին։

—Չէ՞ք տեսնում մի՞թէ, որ ճօթերը շատ լաւերն են և ամբողջ բեռը անկարգ կերպով է բարձված էշի վրա։ Բացի այդ ուշք դարձրէք այն բանի վրա էլ, որ Թուրքը ճօթի մի մասն էլ կռնատակին է տանում։

—Ճիշդ է, ճիշդ, համաձայնում է ֆուրգօնչին։

Թուրքը անցնում է ֆուրգօնների մօտով և լուռ հեռանում։ Ասօրիները սկսում են հանդիպել ուրիշ եկող Թուրքերի, դարձեալ զանազան իրեր տանելիս՝ դրած էշի վրա, կամ իրանց շալակին և կռնատակին։ Այդ իրերի մէջ լինում են ինքնաեռ, կարի մեքենայ և ուրիշ իրեր։

Արդէն պարզվում է բոլորի համար, որ մի կողոպուտ է տեղի ունեցել։ Եւ երևի Նախիջևան քաղաքում։ Որովհետև քաղաքը մօտ է և միայն մի երկու վերստ է մնացել։

Քաղաքի վրա նկատվում են ծխի սև քուլաներ մի երկու կէտում։

Թուրքերը սկսում են երևալ խումբ խումբ։

Զինված մի խումբ մօտենում է ֆուրգօնին։

—Ո՞վքեր էք դուք, հարցնում են Թուրքերը։

—Ասօրիներ։

—Ո՞րտեղից էք գալիս։

—Գալիս ենք Պարսկաստանից, պատասխանում են ասօրիները։ Ինչո՞ւ էք հարցնում, ինչ է պատահել։

—Պատահելուն պատահել է։ Եթէ հայ չէք, հայհոյեցէք հայերի կրօնը, առաջարկում են ասօրիներին։

—Մենք ոչ մի կրօն չենք հայհոյում, պատասխանում են ասօրիները. ամեն մարդ իր համար իր կրօնը ունի։ Ինչո՞ւ հայհոյենք։

Թուրքերը կանգնեցնում են ֆուրգօնները և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹԻՐՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թիւրքահայերի մտաւոր կենտրոնում, Կ. Պօլսում, հրատարակվում են այժմ, ինչպէս ծանօթ է, ամենապակասը եօթն օրաթերթեր և երկու-երեք շաբաթաթերթեր, (որոնցից մէկը Զմիւռնիայում) և այդ բազմաթիւ թերթերը իրանց նիւթական, բարոյական սնունդը ստանում են գոհացուցիչ քանակութեամբ ընթերցող հայ հասարակութիւնից, և ոչ մի անգամ լաց լինելու առիթ չեն ունեցել, ինչ որ յաճախ է պատահում կովկասահայերի մամուլի կողմից։

Այս այսպէս լինելով, տեսնենք այժմ այդ հնկայ ծաւալով ամեն օր հրատարակվող պօլսական այդ բազմաթիւ հայաթերթերը—«Արևելք», «Մանզումէի Էֆքեար», «Սուրհանդակ», «Ծաղիկ», «Բիւզանդիոն» թիւրքաբարբառ, «Մէջմուէի Ախպար», «Ճէրիդէի Շարգիէ», շաբաթաթերթերը՝ «Մասիս», «Լոյս», «Բիւրակն», «Հանրագիտակ», «Արևելեան Մամուլ»—ինչպէս են որակի կողմից, համեմատած նրանց բազմութեան և ծաւալի հետ։ Հաշկանդված թիւրքական ցէնզուրայի մետաղեայ նեղ շրջանակով՝ արևմտահայ պարբերական մամուլի բովանդակութիւնը իր պէսպէսութեամբ աղքատ է, ցամաք և յաճախ տափակ (իրենց բառով), չը նայած որ այժմ՝ վերջին տարիներս այդ պարբերական մամուլի մէջ է ամփոփված համարեա ամբողջ արևմտահայ գրականութիւնը, ըստ որում առանձին գրքերով հրատարակութիւններ լոյս չեն տեսնում այնտեղ, և եթէ լինում էլ են՝ այդպիսիների թիւը հազիւ 2—3 լինի ամբողջ մի տարվայ ընթացքում, և որոնք դասագրքերի՝ կամ արմաշական վարդապետներից մէկնու մէկի կրօնական-վարդապետական գրուածների և կամ աղօթագրքերի սահմանից այն կողմ անցնել չեն կարող։

Դեռ շատ չէ անցել այն ժամանակից, երբ պօլսական թերթերը առաջ էին բերել գաւառացի և մայրաքաղաքացի (խմա կ. պօլսեցի) գրագէտների ապագայի հարցը։ Մի խումբ մայրաքաղաքցի գրողներ, ծանօթ կրթականգրական գործիչ Ռէթ. Բէրբէրեանի գլխաւորութեամբ, պաշտպանում էին հարցի երկրորդ լուծումը. իսկ մեծամասնութիւնը գաւառացի գրողների՝ ի մէջի այլոց Արտ. Յարութիւնեան, Ռ. Զարդարեան՝ գաւառացի թարմ, կենսունակ գրական ոյժերի ապագայում յաղթանակելու կողմնակից էր հանդիսանում։ Չեմ յիշում, ի հարկէ, ինչպէս վերջացաւ, և կամ ինչպէս էր ծագում առել, երևան բերվել այսպիսի մի բոլորովին անտեղի հարց, որի լուծումը ապագան միայն կարող է տալ, թէև դա հնի-նորի յաւիտենական պայքարի մի պատկեր էր ներկայացնում։

Այդ խնդիրը դեռ հազիւ փակված, յանկարծ մէջտեղ նետվեց, եթէ և թէ մի ամէրիկացի օրիորդի կողմից (տրօյական պատերազմների իրիսեան կուախնձորն է յիշեցնում, չէ՞) Ռովէլլ (novelle) բառի ծագման հարցը։ Եւ պօլսահայ թերթերը ինչքան ժամանակ զբաղվեցին այդ չնչինագոյն հարցով, գիտէ՞ք, և այդ թերթերի քանի երկար-երկար և մանր տառերով սիւնակներ լեցուեցին այդ չարաբաստիկ բառի ծագման մասին հաւանականանհաւանական սուր ու բութ տարբեր-տարբեր ենթադրութիւններով, և երբ այսպէս «Նորավէպի» ծագման խնդրի անվերջանալի թելը սկսում էր երկարել, չարչարելով Թիւրքահայ գրողների միտքը և խլում նրանցից այնքան թանկագին «արևելեան ժամանակը», նրանց բանաստեղծներից մէկը՝ Ալփաւլան ստիպվեցաւ մի հումօրիստիկ, ոտանաւորով հանաքի կապել բանը և դրանով ցոյց տալ անշուշտ պօլսահայ գրողներին այդպիսի խնդիրներով թուղթ ու ժամանակ սևացնելու անմտութիւնը, ընամէջութիւնը—եթէ կարելի է այսպէս թխել։

Սրանից մի քանի շաբաթ առաջ «Արևելք» օրաթերթի յարուցած «Վարժուհիները պէ՞տք է պարահանդէս երթան» թեման է, որ սկսել է ոգևորել Թիւրքահայ գրողների գրիչը, և թեր ու դէմ կարծիքներ են, որ ողողում են այս օրերս պօլսահայ օրաթերթ-հայաթերթերի մեծ—երկար սիւնակները։ Վախճանին նայենք։

Հասարակական եկեղեցական-վարչական խնդիրներն էլ պակաս տեղ չեն բռնում այդ օրաթերթերում։ Դեռ մի-երկու ամիսներ առաջ մի մեծ, շատ կարևոր փոփոխութիւն մտցրվեց Արմաշի ծանօթ դպրեվանքում։ Արմաշու Զարխանեանի և դպրեվանքի հոգին, տառնցք կազմող Եղիշէ եպ. Դուրեանը լքեց հեռացաւ այդ վանքի վանահայրութիւնից, և երեսի վրա իր բաղդին թողեց տասնեակ տարիներից ի վեր փայփայած Դպրեվանքը, ուր երկար տարիների ընթացքում շարունակում էր կրթական մի շատ համակրելի գործ, որի ինչ ուղղութեամբ և նպատակայարմարութեամբ վարելու մասին ես չեմ ուզում այստեղ ոչինչ սաել—և ստեղծել էր մի շկօլա, որի հետ կապել էր Թիւրքահայը իր եկեղեցական-վարչական գործերի բարեփոխութեան, կանոնաւորութեան գեղեցիկ յոյսը։ Չը գիտեմ միաժամանակ թէ նրան՝ այդ դպրեվանքից հասած ինչպիսի զարար ու զիանն էր, որ ստիպեց թողնել մի ժամանակ այնքան սիրելի այդ գործը փոխանակելով Զմիւռնիայի առաջնորդական գուցէ հրապուրիչ պաշտօնի հետ, որի հետ կապված էր երկար տարիներ հանգուցեալ ամենապատիւ Մուրադեանը. միայն արժէ յիշատակել, ես կարծում եմ, այն կարևոր հանգամանքը, որ սրանից մի քանի տարի առաջ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը լուրջ կերպով խորհում էր, գոնէ թելադրվում էր գաւառներում ցրված արմաշականներին հաւաքել և նորից դէպի Արմաշը քշել—ի տեղին՝ ուսանելին. չը մոռանանք աւելացնել, որ մի-երկու Բաբկէններ, Մուշեղներ շատ մխիթարական բացառութիւններ են կազմում անպէտք արմաշականների այդ երկար շարքերի մէջ։ Այժմ Արմաշում Եղիշէ սրբազանի տեղ փոխ-վանահայր և դպրեվանքի առժամանակեայ տեսուչ է նշանակվել տ. Թորգոմ վարդապետը։

—Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանի ջանքերն էլ մինչև այժմ պատրիարքարանի բիւջէն բարեկարգելու վերաբերմամբ մնացել են ապարդիւն. դրա պատճառներից ամենից հիմնաւորը, ես կարծում եմ, պատրիարքարանի դիւանում պահվող աւելորդ պարապիտ պաշտօնեաների մէջ պէտք է որոնել. քանի-քանի Թելեաններ, Խաչատրեաններ, Ներսիսեաններ, Կիրակոսեաններ, որպէս արտաքին յարաբերութիւնների, ներքին յարաբերութիւնների տեսուչ, քարտուղար, դիւանադպիր, ատենադպիր էֆէնդիներ այս ու այն, ես ինչ գիտնամ, էլ ուրիշ ինչ անունների տակ պարարտպարարտ ռոճիկներ են ստանում պատրիար-

Թալանում ասորիներին, ողջ բաց թողնելով նրանց, իսկ երկու հայ ֆուրգոնչու սպանում են։

Ասորիները ոտքով հասնում են Նախիջևան և դիմում փոխ-նահանգապետին, որ այդ ժամանակ Նախիջևանում էր։

Փոխ-նահանգապետը հանգստացնում է ասորիներին և կարգադրում, որ ապաստան տրվի նրանց։

Ասորիները մի քանի օր մնում են Նախիջևանում, կատարում են մի քանի աշխատանքներ, ինչպէս օրինակ, սպանված հայերի դիակների թաղումը և ուրիշ գործեր։ Նրանց ուտելու մթերք տալիս է վարչութիւնը։

Մի քանի օր մնալուց յետոյ, ասորիները ճանապարհ են ընկնում դէպի Երևան և Թիֆլիս։ Վարչութեան կարգադրութեամբ երկաթուղին փոխադրում է նրանց պետական հաշւով։

Թիֆլիսում նրանք մտադիր են յայտնել իշխանութեան իրանց կորուստների մասին։

Նրանք հաղորդում են շատ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ, որոնցից մի քանիսի հետ մենք կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին։

Ք.

ՄԱՄՈՒԼ

—

Ներկայումս կառավարչական բարձր շրջաններում մշակվում է բանւորական օրը կարճացնելու մի օրինագիծ։ Ենթադրված է այժմեան $11^1/_2$ ժամվայ աշխատանքը դարձնել 10 ժամ։ Եւ այս օրէնքը պիտի տարածվի գործարանական, լեռնային, երկաթուղիական բանւորների վրա։ «Сынъ Отечества» լրագիրը այդ առիթով ասում է.

Բանւորական կարճ օրվայ հարցը ամենից առաջ մարդկային գոյութեան հարցն է։ Գործարանում տասներեք ժամ անցկացնելով, մի երկու ժամ էլ գնալ-գալու վրա կորցնելով, բանւորը գնում է տուն միայն նրա համար, որ ուտէ և պառկէ քնելու, այսինքն որ պատրաստէ մարդկային մեքենան միւս օրվայ համար։ Իրերի այս դրութեան մէջ տեղ չէ մնում մարդկային գոյութեան համար, բանւորը ժամանակ չունի իր համար, «կեանքի համար». պէտք է ունենալ անձնաւորութիւնը զարգացնելու և լայնացնելու մի բացառիկ ծարաւ, պէտք է ունենալ և ամուր առողջութիւն, որպէս զի, քնից ու հանգստից կտրվելով—իսկ կտրել կարելի է միայն գիշերից, կարելի լինի դեռ մտածել և մի այլ բանի մասին, բացի բանւոր մեքենան սարքած պահելուց։

Բայց մեքենան էլ շահագրգռված է բանւորական օրը կարճելու մէջ։ Միշտ կանգնած լինելով «աշխատանք կամ սով» դիլէմայի առջև, բանւորը շահ ունի այն բանի մէջ, որ մեքենան կարողանար ապրել կանոնաւոր և որքան կարելի է երկար, որպէս զի աշխատանքից մաշվելը տեղի ունենար որքան կարելի է դանդաղ և աշխատանքը որքան կարելի է քիչ ընդհատվի՝ կարկատանների համար։ Նա, ով չէ հնձում և չէ ցանում և ոչինչ չէ հաւաքում իր ամբարների մէջ, գնում է միայն այն բանով, ինչ ձեռք է բերվում բանւորական ոյժը ծախելուց, հետևաբար գնում է այնքան ժամանակ, որքան բանում է մեքենան։ Եւ վայ նրան, ում մեքենան կանգ է առել։ Մարդ-մեքենայի տեսակէտից $11^1/_2$ ժամից 10 ժամվայ բանւորական օրվայ անցնելը ներկայացնում է, անկասկած, առաջադիմութիւն, ինչպէս առաջադիմութիւն կը լինէր և այն, եթէ բանւորական օրը նոյն իսկ կէս ժամով կրճատվէր։ Մենք այստեղ չենք սկսի ապացուցանել թէ ֆինանսների մինիստրութեան նախագծած նորման հեռու է այն դրութիւնից, որ կարողանար համապատասխանել թէ մարդկային մեքենայի, թէ «կեանքի» շահերին։

Ընդունելով այդ կարգադրութիւնը իբրև անյապաղ գործադրելի մի միջոց, լրագիրը միայն զարմանում է, որ օրինագծի մէջ ոչինչ բացառութիւն չէ արված բանւոր կանանց և երեխաների համար։ Իսկ նոր սահմանվող բանւորական օրվայ տևողութեան ժամին (10 ժամ) լրագիրը շատ էլ հոգս չէ անում, քանի որ համոզված է թէ կեանքը երբէք կանգ չի առնի 10 ժամվայ բանւորական օրի վրա, չի բաւականանայ նրանով։

*

Մինչդեռ արիւն է կաթում մեր ամենքի սրտից, մինչդեռ սարսափները գնալով աւելի և աւելի թունաւորում են մարդկանց հանգստութիւնը, մինչդեռ արեան հոտն է կանգնած կովկասեան ղժբախտ մթնոլորտում, այնտեղ, Պետերբուրգում, չէ քնում լրագրական յուզայութիւնը և հին անառակը դեռ շարունակում է խառնել, տրորել, սառը կրքեր գրգռել։ Դա «Նօվօե Վրեմյան» է։ Դարձեալ զզուելի չարախօսութիւններ հայերի մասին. դարձեալ հին, զզուեցրած երգեր այն մասին, թէ հայերը գնում են վրացական հողեր (խօսքը այս անգամ Բորչալուի մասին է), զրկում են տեղացիներին, որպէս զի թիւրքահայ գաղթականներ բնակեցնեն գնած հողերի վրա և այլն և այլն։ Ամեն ինչ դադար է առնում, յոգնում է, միայն մտաւոր անառակութիւնն է, որ շարունակում է հոտած ժահր արտադրել։ Բայց բաւական չէ՞։ Բաւական չէ՞ մինչև այժմ արածը, բաւական չե՞ն այն թշուառութիւնները, որոնք մեր երկրի ազգաբնակութեան մէջ հաստատվեցին, ջնջելով տասնեակ տարիների կուլտուրական աշխատանքը։ Բաւակա՞ն չէ միթէ, որ ձեր ջանքերով, զզուելի մարդասպանները, մեր երկրի առաջադիմութիւնը արդէն տասնեակ տարիներով յետ է մնացել ու այսօր նոյն իսկ մի սովորական խաղաղութիւն էլ չէ տուած հարիւրաւոր տարիներով միմեանց հետ հաշտ ապրած ազգութիւններին։

Ամեն տեղ խայտառակված, բոլոր կէտերում ջարդված օտարակերութիւնը դարձեալ վայրահաչ է, դարձեալ թունաւոր լորձունք է թափում...

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՑԱՒԵՐԻՑ

(Նամակ Կաղզւանից)

—

«Մշակ»-ի № 86-ի մէջ գաւառական քահանաների խնդրին նուիրած յօդուածին ձայնակցելով՝ աւելորդ չեմ համարում, որպէս գաւառացի, մի քանի խօսք աւելացնել այդ՝ գաւառների համար՝ կենսական հարցի մասին։

Արդէն ապացուցված ճշմարտութիւն է, որ ընդհանրապէս գաւառներում, մասնաւորապէս գիւղերում քահանաների նիւթական անորոշ ու մուրացիկ վիճակի շնորհիւ ոչ մի ձեռնհաս, կրթված մարդ անձն չի առնում ընդունելու այդ կոչումը։ Հէնց Կաղզւանի շրջակայ վեց հայ գիւղերումն էլ (Խառ, Ղարաքաղ, Քերս, Զանգլի, Ղարավանք և Ենգիջա) քահանայ չը կայ, եղածներն էլ այնքան ծեր են, որ աւելի լաւ էր, չը լինէին։ Իսկ այստեղ 800 ծուխ ժողովուրդը հովվում են երկու քահանաներ (մէկը ծերացած), այն էլ Աստուած հովուել համարէ։ Շատ անգամ ննջեցեալները՝ հակառակ տէրերի ցանկութեան, օրերով մնացել են տան մէջ, այն եւ մի աչքից բաղկացած տընում, ուր մեծ ու փոքր միասին են ապրում։ Եւ այդ ագեղ երևոյթը տեղի է ունենում ամեն բանում միայն աղքատների վերաբերութեամբ։

Եւ այս տեսակ քանի-քանի ագեղ երևոյթներ տեղի են ունենում գիւղերում, որոնք բղխում են միայն մէկ աղբիւրից։ Իսկ այդ չարիքների աղբիւրը կարող է ցամաքեցնել հոգևոր բարձր իշխանութիւնը՝ քահանայական դասին բարձրացնելով ներկայ նիւթականապէս մուրացկանի վիճակից՝ կոչման արժանի աստիճանին, աչքի առաջ ունենալով ոչ միայն քահանաների նիւթական ու բարոյական շահը, այլ և ժողովրդի, որի բարեպաշտական զգացմունքները միշտ վիրաւորվում ու անարգվում են։

—

Որքան էլ որ լաւատես լինենք, բայց երբ մտնում ենք գիւղական ժողովրդի խաւերի մէջ, գիտակցօրէն հետաքրքրվում ենք՝ միանգամայն փոխում ենք մեր կարծիքը, և այդ կեանքը ներկայանում է չարիքների մի բոյն։ Սակայն այդ չարիքները այնքան բազմազան են, որ նրանց ամբողջացնելը մի պատկերի մէջ իմ գրչի ուժից շատ վեր է, այլ միայն մի տեսակ չարիքի մասին եմ գրում, որ առիթ տուեց պատահականութիւնը։

Խ. գիւղում մի անչափահաս պատանու ամուսնացնում են։ Մի քանի ամսից վերջը կինը գնում է հօր տունը, այլ ևս չէ վերադառնում, առարկելով որ իր ամուսինը ամուսնութեան համար անընդունակ է։ Բժշկական քննութեան է ենթարկվում պատանին և բժիշկը վկայում է, պատանին երկու տարուց յետոյ առնականութեան կը հասնի։ Լրանում է այդ ժամանակամիջոցը, պատանին նորից քննութեան է ենթարկվում և վկայական է ստանում առնականութեան։ Այժմս էլ լոյս են ընկել պղտոր ջրում ձուկ որսողները—իսկ գիւղերում միշտ պղտորված է ջուրը։—Ձեռնհաս մարդիկ, այդ վկայականը ստանալուն պէս՝ փոխանակ նրանց միացնելու, իրանց կամայականութեան առարկայ են դարձնում։

Ահա մի ուրիշ օրինակ. այս քանի ժամանակ է զանազան մարդկանց կամայականութեան առարկայ են դարձել երկու ամուսինները իրարից բաժանված են ապրում, որովհետև անմիջապէս բժշկական քննութեան չեն ենթարկում երիտասարդին, որը իբրև զուրկ է առնականութիւնից և որը խիստ բողոքում է զրպարտութիւն համարելով։

Մի այլ օրինակ կայ «Ենգիջա» գիւղում, այր ամուսինը այս քանի տարի է «վատ» ցաւով վարակվել է։ Այժմ այն աստիճան սոսկալի է դարձել, որ կինը ստիպված փախել է մօտից։ Գործը տրված է հոգևոր բարձր իշխանութեան, սակայն ո՞վ գիտէ երբ լուծում կը ստանայ, իսկ կինը ասում են, որ ուզում է փախչել մէկ թուրքի հետ Թիւրքահայաստան։

Մի այլը «Զանգլի» գիւղում կայ. կին ամուսինը կատարեալ ապուշ է, ոչինչ չէ հասկանում և ոչ էլ խօսում։ Այդ գործի մասին էլ խնդիրք է տրված հոգևոր իշխանութեան, բայց ով գիտէ քանի քանի մարդկանց ձեռք պէտք է անցնէ գործը, պղտորվի ու խճճվի և երբ լուծում կը ստացվի, յայտնի չէ։ Բայց այս շատ լաւ յայտնի է, որ վերոյիշեալները բոլորն էլ մինչև գործերի պարզվելը ապօրէնների դասը կը դասվեն, որոնց թիւը բազմացել է նոյն իսկ գիւղերում։

Ի դէպ. վերոյիշեալ չորս ամուսնութիւններ երկու կողմի ամուսնական յարաբերութիւնը այն աստիճան ատելութեան է հասած, որ ոչ մէկը միւսին իր կեանքը ապահովութեան համար չէ հաւատում, և եթէ ապագայում չը վերացվի նրանց մէջ եղած թիւրիմացութիւնը, կամ չը լուծվի նրանց ամուսնական կապը, և նրանք նորից ստիպված լինեն միասին ապրելու, ի՞նչ սոսկալի դրութիւն կը լինի նրանց ընտանեկան կեանքը։ Ահա չարիքի ամենաթարախոտ կողմը, որի մասին լուրջ ուշադրութիւն դարձնող չը կայ, թէև այդ չարիքը տարածված է և շատ ընտանիքների կեանքը դժոխք է դարձրել։

Մ. Ղազարեանց

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Ադէլհէյմ եղբայրների ներկայացումները.—Մի խումբ սիրողներ Շամախում)

I

Ադէլհէյմ եղբայրների ներկայացումները շարունակում են գրաւել մեծ թւով յաճախորդներին դէպի Արտիստական ընկերութեան թատրոնը։

Օթելլօի ներկայացումը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, մայիսի 20-ին, առիթ տուեց հա-

---

քարանի առանց այն էլ վատ, դատարկ սնդուկից. պատրիարքարանի տոկոսաբեր, անշարժ կալուածներն էլ ոչ պակաս անապահով վիճակի մէջ են այժմ, այնպէս որ ամենապատիւ Օրմանեանը ստիպվել է վերջերս ինչ որ կանոնագիր հրատարակել պատրիարքարանի վերաբերող ազգային կալուածների պահպանութեան համար։

—Երկու տարին մի անգամվայ վերածված Իզմիրեան մրցանակաբաշխութեան օրը մօտենում է արդէն (առաջիկայ յունիս ամսին, Թարգմանչաց տօնի օրը)։ Իզմիրեան յանձնաժողովը, որ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանի անմիջական հովանաւորութեան ներքոյ է գտնվում, յայտարարել էր իր ժամանակին, որ ընդունում է այս անգամ միմիայն հայ լեզուին և նրա զանազան գաւառաբարբառներին վերաբերող գրուածներ, նիւթեր, բառարաններ գաւառաբարբառների, ոճերի, ասացուածների, դարձուածների և այլն։ Այժմ դուրս է գալիս, որ այդ նիւթին վերաբերող աշխատասիրութիւններ սպասուածից շատ թւով թափվել են Իզմիրեան կոմիտէտի արխիվում—միայն Վանից ստացվել են չորս այդպիսի գործեր (Զթճեանի, Բարաղամեանի, Լեոնեանի և Տէր-Սարգսեանի) բոլորն էլ համարեա նոյն գաւառի, առաւելն նահանգի բարբառը միայն շօշափող։ Քննութիւնից յետոյ կամ դրանցից, կամ այլ առաջարկուածներից մէկնումէկը կարժանանայ անշուշտ նշանակված մրցանակին և կամ մի քանիսը միանգամից, ինչպէս պատահեց այդ անցեալ տարի՝ բացարձակ մի արժանաւորի չը գոյութեան պատճառով։ Նոյն բանը կարող է ամենից աւելի պատահել և այս անգամ, ըստ որում այդ աշխատութիւնների ներկայացնողները առանց բացառութեան համբակներ են, լեզուաբանական լուրջ հմուտ պատրաստականութիւնից զուրկ։ Թողնենք այդ։

Իզմիրեան կոմիտէտը նախորդ մրցանակաբաշխութեան որոշել է արժանաւոր և մրցանակ շահող երկը մրցանակի գնով տպագրութեան յանձնել և դրա արդիւնքը յատկացնել հեղինակին, սակայն ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ վարձատրված մի որ և իցէ գաւառի բարբառի բառարանը, ինչքան էլ խնամքով և լիակատար կազմված լինի դա, այնքան էլ նպատակայարմար չէ առանձին տպագրութեան յանձնել և միւս չը վարձատրված բարբառները թողնել փոշիների և կռնոսի ժանիքների բաժին, մանաւանդ որ գիտէ դեռ քանի տարի յետոյ կարգը նորից լեզուին կը գայ, և նոր գաւառաբարբառների բառարաններ երևան գան և տպագրվեն՝ Իզմիրեան յանձնաժողովի յիշեալ որոշումը այդ հանգամանքում գոնէ ես գտնում եմ բոլորովին աննպատակայարմար։ Դրա համար, ես կարծում եմ յանձնաժողովը էն խելացի գործը արած կը լինի բաժանելով մրցանակը, (մօտ 400 օսմ. ոսկի) ներկայացված առանձին բարբառներ ներկայացնող աշխատութիւնների վրա, նրանց բոլորին մի անգամից տպագրել տալով։

Աւելորդ չը լինի, գուցէ, իբրև ծանօթութիւն աւելացնել որ կոմիտէին ներկայացված այդ ձեռագրերի քննութիւնը այնքան էլ ձեռնհաս անձանց—եթէ միայն կան այդպիսիներ Կ. Պոլսում—չեն յանձնվում. բայց այդ թայֆայական հաշիւներ էլ ոչ պակաս դեր են խաղում այդօրինակ քննութիւնների ժամանակ։ Անցեալի դառն փաստերն են այս տողերի թելադրողները. հեռու չը գնանք. դեռ անցեալ մրցանակաբաշխութեան (1903) վարձատրվեց մի ագէտ, համբակի աշկարայ բանագողութիւնները (plagiat) «Աղթամարի կաթուղիկոսութիւն» վերնագրով, և Պօլսի փալաս թերթերից «Մանզումէ-Էֆքեարը» միայն, որ աչքի է ընկնում առհասարակ Պօլսական էֆէնդիական մթնոլորտում իր առողջ մտքերի ազատ, անկաշառ արտայայտութեամբ, բողոքեց անվախ և երկար կռիւ մղեց պատրիարքարանի և նրա ապիկար յանձնախմբի դէմ, արձանագրելով օր-օրին երևացող այն յայտնի գողութեան (հանգուցեալ Փիրղալէմեան Ղևոնդ վարդապետի ձեռագրից և համանուն երկից) մէկից աւելի հաստատուն, վկայեալ ապացոյցները. բայց ո՞վ լսեց այդ բողոքող ճշմարիտ ձայնը։

—Վասպուրականի պէս մի ընդարձակ, բազմահայ և կարևոր թեմ մինչև այժմս էլ մնում է անհովիւ նրա առաջնորդի՝ Սահակ եպիսկոպոս Բագրևանդցու վախճանվելուց յետոյ, այդ մօտաւորապէս ութն ամսից ի վեր։ Ամաս խայէ առաջնորդ Վանքեան Արիստակէս եպիսկոպոս (ձեռնադրված եպիսկոպոս, Սահակ եպիսկոպոս Բագրևանդցու հետ 1902 ին) ձմրանից ի վեր յայտարարել է, որ բարեհաճում է յանձն առնել, որոշ ժամանակով, գնալ Վան և որպէս այցելու հովիւ, կարգադրել տեղական թեմական անկերպարան գործերը, ընտրել Վանի համար մի առաջնորդ և նորից իր թեմը՝ իր պաշտօնավայրը վերադառնալ։ Նոյն պայմաններում սրանից վեց տարի առաջ գնացող Ներսէս եպիսկոպոս Արսլանեանը իր միսիան չը կարողացաւ այնքան յաջողութեամբ ի գլուխ հանել, և մի քանի ամսից յետոյ փախաւ—«առաւ քալեց» պօլսեցիների ասածին պէս—սրան տեսնենք։ Խօսքը մեր մէջ, էդ վանեցիներն էլ պակաս երես առածներ չեն առաջնորդների հետ վարվելու կողմից։

—Վերջին պօստի բերած Պօլսի թերթերը գուժում են մահը Կարապետ էֆէնդի Փանոսեանի, բայց պէտք է ասել որ հանգուցեալը սովորական էֆէնդիներից չէ եղել։ Որպէս գաւառացի թարմ, կենսունակ ոյժ Կեսարիայից Պօլիս գալով՝ ցոյց է տալիս, հէնց առաջին քայլից, իր կարողութիւնը ու ընդունակութիւնները. հիմնել է Պօլսում առաջին անգամ «Ագապեան» կոչված աղջկանց վարժարանը անցեալ դարի կէսերին, և ապա «Փանոսեան», տղաների վարժարան և որպէս նորութիւն, կազմակերպել է կօնցէրտներ իր պատրաստած աշակերտ-աշակերտուհիներից։ Բայց այս չէ բոլորը. հանգուցեալը հիմք է դրել Պօլսում 1859 թ. «Մունէտիր-Էրճիասս» հայատառ թըրքաբարբառ օրաթերթին, որը 1866 թ. փոխարկուեց է «Մանզումէի-Էֆքեար»-ի, որը մինչև այսօր էլ հրատարակվում է Կ. Պօլսում համարեա նոյն ուղղութեամբ, թէև վերջին տարիներս ուրիշի խմբագրութեամբ. (Յովհ. Գայսէրեան)։

Կարապետ Փանոսեանը եղել է մի հազուագիւտ բացառութիւն Պօլսի ապականված մամուլի գրական մթնոլորտում, որպէս առաջաւոր, առողջ մտքերի քարոզիչ, եղել է անկաշառ, շիտակ մարտնչող և անխոնջ խարազանող հասարակական ցաւերի։ Վախճանվել է Ենի-Գաբու, Պօլսի արուարձաններից մէկում 77 տարեկան հասակում, ամուրի է եղել և խնամվել է վերջին, հաշմացած տարիներում իր միակ քրոջից. Թանկագին հրապարակախօսը մեռել է նիւթական յետին չքաւորութեան մէջ, թողնելով միայն մի պայծառ լուսաւոր գիծ Պօլսի հայ լրագրութեան պատմութեան ոչ այնքան մխիթարական էջերում։

Ոստանիկ

մոզվելու, որ Աղէլհէյմ եղբայրները տարէց տարի կատարելագործում են իրանց խաղը: Այն նուրբ հոգեբանական ըմբռնումը, որ ցոյց են տալիս թէ Ռոբերտը Օթելլոյի դերում և թէ Ռաֆայելը Եագոյի դերում, պարձնում են ներկայացումը մի ուսանելի բեմ, որ մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում նաև այն գրականագէտների և քննադատների համար, որոնք զբաղված են Շէքսպիրի դրամաների ուսումնասիրութեամբ:

Մենք չէինք յիշատակել Ռաֆայէլ Աղէլհէյմի հեղինակած «Ճանապարհորդ» կազմված մի գործողութեամբ պիեսը: Դա հոգեբանական մի ուսուածք է, որ ունի սահմանափակ նշանակութիւն, բայց կատարվում է բեմի վրա մեծ տաղանդով և թողնում է ուժեղ տպաւորութիւն: Ինքը հեղինակը կատարում է խոշոր դերերից մէկը:

Մ

II

Շամախուց մեզ գրում են. Երէկ, ամսիս 13-ին, այստեղ եկաւ դերասան պ. Կ. Եղիազարեանցը այն մտադրութեամբ, որ այս ամառ տեղական սիրողների մասնակցութեամբ մի շարք ներկայացումներ տայ թէ Շամախում և թէ Մատրասա գիւղում: Տեղական սիրողների խումբը մեծ համակրանքով ընդունեց պ. Եղիազարեանցին:

Ա. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երէկ ռուսների ձեռքով Կովկասի գրաւման տարեդարձի առիթով Թիֆլիսի Ալէքսանդրօնեվսկի զինուորական տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր գոհաբանական մաղթանք և մեծ զորահանդէս, որին ներկայ էին Կովկասի փոխարքան, նրա օգնականները, ոստիկանական վարչութեան գլխաւոր գեներալ Շիրինկինը, զինուորական և քաղաքացիական բարձր պաշտօնեաները: Զօրահանդէսի ժամանակ Թիֆլիսի արսէնալից 21 անգամ թնդանօթ արձակեցին:

—

Ստացանք Նախիջևանի աղէտից փնասվածների օգտին А. М. Велково-ից 25 ռուբլի, Գ. Ցարութիւնեանից 1 ռուբլի: Ընդամենը նախկին ստացածների հետ միասին 178 ռուբլի 10 կոպէկ:

—

Ինչպէս արդէն հաղորդել էինք, Գօրու գաւառում մայիսի 15-ին ծանր կերպով վիրաւորել էին Ցխինվալի գաւառակի պրիստաւ Ամատունուն: Գաւառական բժշկի տկարութեան պատճառով, Թիֆլիսից ուղարկված է վիրաւորին բուժելու համար՝ նահանգական բժշկի օգնականը: Կովկասի փոխարքայի կարգադրութիւնով՝ Ամատունու բժշկութեան համար յատկացված է արդէն 200 ռուբլի:

—

Ստացանք Զխար գիւղի երկրդեալների օգտին 1) Բագուից Ս. Տէր-Յակոբեանի ձեռքով հաւաքած 24 ռուբլի, 2) Բալախանուց Ա. Սարմանեանի միջոցով 11 ռուբլի, 3) Ախալցխայից Մ. Գրիգորեանի ձեռքով մի քանի երիտասարդներից հաւաքած 4 ռուբլի, 4) Արդուինից Մ. Պապեկեանի և Պ. Պ. Աղնաւուրեանների ձեռով հանգանակած 29 ռուբլի 35 կոպ., 5) Գիւլաքարակ գիւղից Ստ. Սայիբէկեանի ձեռքով հաւաքած 14 ռուբլի: Ընդհանուր գումարը, նախկին ստացածների հետ միասին, 242 ռուբլի 74 կոպ.:

—

Ջայնաւոր ինժեներ Արշակ Բաբեանի Թիֆլիսի Չրանցքի յանձնաժողովի նախագահին ներկայացրած յայտարարութիւնից երևում է, որ քաղաքումս ներկայումս գոյութիւն ունեն 72 արդիւնաբերական հիմնարկութիւններ (գործարաններ և տպարաններ), որոնց շարժող ոյժը հաւասար է 3000 ձիերի ոյժի:

—

Գանձակի նահանգապետի միջնորդութեան հիման վրա Կովկասի փոխարքան հրամայել է արտակարգ գումարից 500 ռուբլի յատկացնել մայիսի 18-ին Նուխում սպանված գաւառապետի աւագ օգնական Աբրամովիչի թաղման ծախքերի և նրա որբերին սկզբնական օգնութիւն հասցնելու համար:

—

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի բոլոր դեղագործները և նրանց աշակերտները գործադուլ էին արել: Անցեալ օրը գործադուլարները նորից վերսկսեցին աշխատանքները, մինչև որ Կովկասի բժշկական ընկերութիւնը քննութեան ենթարկէ դեղատներին վերաբերող գործը:

—

Մայիսի 11-ին Բագուի նահանգապետ Նակաշիձէին սպանող ռումբից վիրաւորված կապանը, Բագուի լրագիրների ասելով, մայիսի 18-ին մեռել է արդէն բժիշկ Լարիոնովի վիրաբուժական բուժարանում:

—

Ներկայ 1905 թւին քաղաքային Միքայէլեան արհեստաւորաց դպրոցում աւարտեցին 10 աշակերտ: 4 հայ—Գրիգորեան Արմենակ (երևանցի), Գաբրիէլեանց Գէորգ (թիֆլիսեցի), Կարապետեան Կարապետ (թիֆլիսեցի), Մարգարեան Արսէն (թիֆլիսեցի), 2 վրացի Գաբունիա Լեօնիդ (քութայսեցի), Միրիանաշվիլի Վասիլի (սղնախեցի), 2 մալական—Բալօտին Պետր (թիֆլիսեցի), Վօլօխով Վասեանկայ (թիֆլիսեցի), 1 գերմանացի՝ Վիդուբա Վլադիմիր (թիֆլիսեցի) և 1 os՝ Կօչիեվ Գրիգորի (դժաւեցի):

—

ԹԷԼԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ ապրիլ ամսին եղանակը մեզ մօտ անձրևային էր. այս ամսին էլ շարունակվում է նոյնը: Ջատկից յետոյ մի քանի օր շարունակվող ցրտերը զգալի վնաս հասցրին պտղատու ծառերին: Այս վերջին օրերը Թելաւի գաւառի մի քանի գիւղերում, ինչպէս Ռուիսպիրի, Քիստաուրի, Օժիօ և այլն, տեղացել է կարկուտը, որը քիչ վնաս է հասցրել այս տեղերի խաղողի որթի այգիներին»:

—

ԹԷԼԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի տեղիս ս. Նունէի օրիորդաց և քաղաքային դըպրոցներում հարցաքննութիւնները վերջացան մայիսի 14-ին: Առաջինի ուսման ընթացքը աւարտեցին ընդամենը 16 հոգի, որոնցից 5-ը ռուսներ են, 8 վրացիք և հետևեալ 3 էլ հայեր—օր. Ն. Բարձիմեան, Ս. Դէմուրեան և Ս. Եւանգուլեան, իսկ երկրորդինը՝ 11 հոգի, որոնցից 7-ը վրացիք են, 4-ը հայեր. այն է՝ Բ. Բէգիջանեան, Ա. Կիրակոսեան, Գ. Կիրակոսեան և Գ. Ցովսէփեան»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Մայիսի 14-ին

Պարսից Շահը այսօր, մայիսի 17-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին ցամաքով Էնզէլիից մեկնեց դէպի Աստարա: Նրան բարի ճանապարհ մաղթելու համար գնացել էր և այստեղի հասարակութիւնը իր Եղիա քահանայի հետ միասին: Շահը Էնզէլիում յաճախ դուրս էր գալիս նաւահանգիստ զբօսնելու և հրացանաձգութիւններ էլ էր կատարում ծովի վրա:

Ասում են, որ Էնզէլիի կլիմային այնքան հաւանել է Շահը, որ ցանկութիւն է յայտնել ապագայում ամառվայ երեք ամիսները այստեղ անցկացնել, հէնց այդ պատճառով Շահին պատկանող կղզիներից մէկի վրա պէտք է պալատ կառուցվի նրա համար:

Z.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 մայիսի

ՏՕԿԻՕ, 18 մայիսի: «Դէյլի Էկսպրէսսի» թղթակիցը հաղորդում է պատերազմի նկարագրութիւնը «Բօրօդինօի» օֆիցէրի խօսքերով: Օֆիցէրը պատմեց հետևեալը. «Մեր նաւը կուի մտաւ հէնց որ ճապօնացիները մօտեցան այնքան, որ կարելի էր կրակ բաց անել: Քթի կողմի կայմի աշտարակի վրա լինելով, ես պատրաստեցի 12 դիւյմանոց թնդանօթները, համաձայն հրամանատարի տուած ազդանշանի: Մեզ ամենամօտ ճապօնական մարտանաւը «Շիկիշիման» էր, որի ռումբերը հասնում էին մեզ: Կայմի աշտարակի թնդանօթները տուին առաջին հարուածը ցերեկվայ ժամը $1^1/_2$-ին: Ես ուրախացայ, տեսնելով, որ ռումբը հասաւ նպատակին, կպչելով թշնամու նաւին ջրագծից մի քիչ ներքև: Տասը րոպէ շարունակ «Շիկիշիման» չէր պատասխանում մեր կրակին: Այն ժամանակ «Բօրօդինօի» վրա եկաւ էսկադրայի հրամանատարը և ղեկավարում էր ճակատամարտը նաւապետի կամրջակից: Ցերեկվայ ժամը 3-ին «Շիկիշիման» և «Ֆուջին» կրակ բաց արին բոլոր թնդանօթներից: Անմիջապէս մի ռումբ ընկաւ աշտարակի վրա, խլացնելով այնտեղ եղածներին: Աշտարակի ներսը լցվեց խեղդող գազերով: Մենք մթան մէջ շօշափելով մի կերպ դուրս եկանք կամրջակի վրա: Ռումբերը թափվում էին անձրևի նման: Տախտակամածի վրա ընկած էին տասնեակներով սպանված և վիրաւոր նաւաստիներ: Երբ ծուխը ցրվեց, ես իմ կօմանդայով կրկին մտայ աշտարակի մէջ, բայց երկու հարուածից յետոյ, թշնամու երկու ռումբեր միաժամանակ ընկան աշտարակի վրա և կործանեցին նրան, սպանելով 18 մարդ: Մի ռումբ ծակեց նաւի կողը, մի ուրիշը դեկի մեքենան: Ազդանշանի կայմը ջարդ ու փշուր եղաւ: Այդ ժամանակ արտիլէրիական կվարտիրմայստէրը հաղորդեց, որ էսկադրայի հրամանատարը վիրաւորվել է և նրան տարան մի ուրիշ նաւ: Ցերեկվայ ժամը 4 էր: «Բօրօդինօ» զրահակիրը դանդաղ սկսեց ընկղմվել: Ճապօնացիներն սկսեցին մօտենալ, կրակ անելով բոլոր թնդանօթներից: «Բօրօդինօի» վրա հրդեհներ ծագեցին: Վճռվեց թողնել ռազմական գիծը: Դժուարութեամբ մենք դարձրինք դէպի արևմուտք, բայց մեզ շրջապատեցին ճապօնական 8 մարտանաւեր, որոնք մեզ գնդակոծում էին ամեն կողմից: Մենք յուսահատաբար կռւում էինք մինչև երեկոյ: Ցերեկով կռիւն այնքան լարված էր, որ ուտելու մասին մտածելու ժամանակ չը կար: 400 մարդուց աւելի վիրաւոր ունենալով, մենք նկատեցինք ճապօնական երկու հականականաւ մօտենալիս, մէկը մենք ընկղմեցինք 6 դիւյմանոց ռումբով, բայց միւսը մօտեցաւ և մի ական բաց թողեց, որը սակայն մեզ չը հասաւ: Նաւի աւագ մեքենավարը խմաց աբեց, որ հրդեհն արդէն թոյլ չէ տալիս նաւի ներսում մարդ մնալու և որ րոպէ առ րոպէ սպառնում է պայթիւն: Իսկապէս, 5 րոպէից յետոյ հրդեհն արեց իր գործը. զրահակիրն ընկղմվեց՝ զարհուրելի պայթիւնից յետոյ: Ես զգում էի, որ աւելի և աւելի խորն եմ իջնում ծովի մէջ և կորցրի գիտակցութիւնս: Երբ ջրի երես դուրս եկայ, «Բօրօդինօի» 40 ծառայողների հետ միասին ինձ էլ հանել էին ջրից և դրել նաւակի վրա: Մեզ հանել էր ջրից «Կասուգա» կրէյսէրը և ափ հանել»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ Լինեվիչի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով, մայիսի 18-ից. «Մայիսի 16-ին ճապօնացիները արշաւեցին մեր զօրքերի դէմ Ցինհէ գետի հովտում, Ֆէյշուլինի լեռնանցքին 3 վերստ մնացած: Լեռնանցքը մնաց մեր ձեռքը: Իսչէնի շրջակայքում երևաց խունխուզների մի խումբ: Ուղարկված կամաւորները դրեցին խումբը և նրա մի մասը կոտորեցին»:

ՄԻՆՍԿ, 19 մայիսի: Գործադուլ արին կօշկակարները, գուլպայ գործողները և դօշաքի կամ մաթի գործարանի բանւորները: Ատաղձագործների գործադուլը վերջացաւ:

ԼՕԴԶ: Մէջքից դանակով վիրաւորվեց ոստիկանական վերահսկիչ Պօլկօվսկին: Յանցաւորը փախաւ: Կայացաւ մսագործների համաձայնութիւնը: Սկսեցին կենդանիներ մորթել:

ԲԱԳՈՒ, 19 մայիսի: Ցերեկվայ ժամը $12^1/_2$-ին Տօրգօվի և Կրասնօվօդսկի փողոցների անկիւնում ատրճանակի հարուածով սպանվեց Կիրիչենկօ գօրօդօվօյը: Սպանութիւնը գտնվում է կապակցութեան մէջ այն բանի հետ, որ Կիրիչենկօն բաց է արել Տելեֆօնի փողոցում ռումբերի պահեստ, որի ժամանակ ձերբակալված են մի քանի հոգի: Սպանողները փախել են:

ԿԱԶԱՆ, 20 մայիսի: Նահանգապետը հրատարակել է որոշում զէնք ծախելու և պահելու մասին: Առևտրականները պարտաւորվում են գրքեր պահել եղած զէնքերի և ում ու երբ ծախված լինելու մասին: Ծախել կարելի է միայն այն անձերին, որոնք անուանական թոյլտւութիւն ունեն նահանգապետից: Ծախողները պէտք է պահեն վկայագրերն իբր արդարացուցիչ փաստաթուղթ: Ատրճանակ ունեցողները պարտաւորվում են նահանգապետից թոյլտւութիւն խնդրել:

ՊԱՐԻԶ, 20 մայիսի: Ալֆօնս թագաւորը վերադարձաւ 6 ժամին Շալօնից, ողջունվելով ամբոխից: Երեկոյեան նա Ելիսեան պալատում էր:—Շարունակվում են մեծ քանակութեամբ շնորհաւորական հեռագրեր ստացվել: —Տօմսօն ճաշ սարքեց սպանիական արտաքին գործերի մինիստրի պատւին, որի ժամանակ կենացներ առաջարկվեցին: Ընդամենը ռումբի պայթիւնից վիրաւորվեցին 21 հոգի: Անիշխանականների բնակարաններում խուզարկութիւնները շարունակվում են: Յանցաւոր փորձը հետևանք է այն դաւադրութեան, որ կազմել են սպանիացիները Ալֆօնս թագաւորի կեանքի դէմ: Հրապարակախօս Մալատօ, գործունեայ անիշխանականը, ձերբակալված է, մեղադրվելով այն բանում, որ ապաստան է տուել Պարիզ եկած սպանիական անիշխանականներին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Ուրալ» կրէյսէրից ծովային գլխաւոր շտաբի մինչև մայիսի 19-ը ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, փրկված են հրամանատար 1-ին կարգի կապիտան Իստոմին, 2-դ կարգի կապիտան իշխան Շիրինսկի—Շիխմատով, ինժեներ-մեքենագէտների կօրպուսի գնդապետ Սպէրանսկի, լէյտենանտներ Սերգէյ Եւդօկիմով և Կօնստանտին Չէգլօկով, ծովային պրապօրշչիկներ Օսկար Տիւրէան և Լազար Խաչիկով և մեքենայական մասի պրապօրշչիկ Րէմօնտով:

ԼՕՆԴՕՆ, 20 մայիսի: «Դէյլի-Տէլէգրաֆ» լրագրի թղթակիցը խօսակցեց «Ադմիրալ Նախիմով» կրէյսէրի հրամանատարի հետ, որը պատմեց հետևեալը. «Մենք ընտրեցինք ամենակարճ ճանապարհը դէպի Վլադիվօստոկ: Երբ մենք գնում էինք ջրանցքներից մէկով, մենք հանդիպեցինք ճապօնացիներին, և, դժբաղդաբար, խաբվեցինք: Շուտով ճապօնացիները մեր առջևից երևացին, նոյնպէս և մեր ետևից: Մենք շրջապատված էինք և մեր դրութիւնը անյուսալի էր, որովհետև մենք թակարդի մէջ ընկանք: Ճապօնացիները հրաձգութիւն էին անում, դիտմամբ ուղղելով ռումբերը դէպի իմ նաւի մեքենական բաժանմունքը: Մենք շուտով կորցրինք շարժվելու ընդունակութիւն: Այն ժամանակ ծովն իջեցրվին երկու նաւակներ, որի մէջ տեղաւորվեցին 600 մարդուց աւելի մեր կօմանդայից: Ճապօնական կրէյսէրները և հակա-ականաւը ազատեցին մեզ: Ես և շտուրմանեան օֆիցէրը վճռեցինք մասնակից լինել նաւի վիճակին և նրա վրա մնացինք, մինչև վերջապէս կրէյսէրը չը գնաց յատակը: Մենք ջրի տակ մնացինք և գիտակցութիւնը կորցրինք: Մեզ ազատեցին ճապօնական ձկնորսները այն բանից յետոյ, երբ ես բաւական երկար ժամանակ պահվում էի ջրի վրա: Ճապօնական կրակը չափազանց ճշտակի էր:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 20 մայիսի: Տօկիօից ստացված հեռագրի համաձայն, ճապօնացիները կորցրին ծովային կռւի մէջ զրահակիրների և կրէյսէրների վրա 113 օֆիցէրներ և զինւորներ սպանված և 424 օֆիցէր և զինւորներ վիրաւոր: Վիրաւորների մէջն Տօգօի մօտ—«Ադզումա» կրէյսէրի հրամանատարը: Ականաւերի վրա սպանված են և վիրաւորված 87 մարդ:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 19 մայիսի: Ամբողջ երկրի ուշադրութիւնը գրաւված է Րօժէստվէնսկու էսկադրայի վիճակով: Թագաւորութեան զանազան տեղերից անդադար ստացվում են հեռագրեր հարցապնդումներով ճակատամարտի հետևանքների մասին, նոյնպէս և արտասահմանի սերբիացիներից. մանաւանդ շատ հարցմունքներ են ստացվում Բօսնիայից և Հերցէգօվինայից:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 20 մայիսի: Ճապօնական դեսպան Տակախիրա այսօր նորից խօսակցութիւն ունէր Ռուզվէլտի հետ: Արժանահաւատ է երևում, որ շուտով տեղի կունենայ խաղաղութիւն: Լուրերի համեմատ, Պետերբուրգի ամէրիկական դեսպան Մէյեր տեղեկացրված է ճապօնական պայմանների մասին:

21 մայիսի

ԼՕՆԴՕՆ, 20 մայիսի: «Դէյլի Տէլէգրաֆ» լրագրի թղթակիցը, որը ականատես էր ծովային կռւին, հաղորդում է Մօդժիից, որ գլխաւոր ճակատամարտը սկսվեց մայիսի 14-ին ցերեկով, թնդանօթաձգութիւնը շարունակվեց 12 ժամ: Կիրակի, մայիսի 15-ին, գիշերվայ 2 ժամին թնդանօթաձգութիւնը թուլացաւ: Կռիւը վերջացաւ մայիսի 16-ին առաւօտեան: Ռուսական էսկադրան բաղկացած էր 30 նաւերից, որոնք ընթանում էին ուղղակի դէպի Ցուսիմա 10 հանգոյցների արագութեամբ: Ճապօնացիները խիկոյն համոզվեցին, որ ռուսները սաստիկ յոյս էին դրել այն բանի վրա, որ Տօգօն թագնվել է: Փաստերն ապացուցանում էին, որ ռուսները հաւատացած չէին Տօգօի գտնվելու տեղի վերաբերմամբ: Ժամը 2-ին կէսօրից յետոյ ճապօնացիները առաջին անգամ կրակ արեցին: Ճապօնական համարեա բոլոր ռումբերը հասան նպատակին: Կէսօրից յետոյ 2 ժամ 13 րոպէին ռուսները երկու ռումբ արձակեցին, բայց տարածութիւնը շատ մեծ էր, և երբ ռմբակոծութիւնը կատարեալ զարգացման հասաւ, ռուսները յետ մղվեցին դէպի Կիու-Սիու կղզու ծովափը: Նրանք ծռվեցին դէպի արևելք, իսկ ճապօնացիները դէպի հիւսիս, գլուխ ունենալով ֆլագմանեան «Միկազա» զրահակիրը: «Բօրօդինօի» տիպի ռուսական նաւի վրա հրդեհ սկսվեց. այն ժամանակ ռուսները ծռվեցին դէպի արևմուտք. նոյնն արեցին և ճապօնացիները: Ճապօնական երկրորդ դիվիզիան կենտրոնացրեց կրակը

ռուսների վրա և մի և նոյն ժամանակ կանգնեցին ռուսական ճակատին զուգահեռաբար, նաւեր ուղարկելով յետ մղելու համար առաջապահներին։ Եապօնական երրորդ դիվիզիան նեղում էր Թիկունքից և այդպիսով ռուսները կատարելապէս շրջապատվեցին։ Նրանք փորձում էին պատռելով անցնել, բայց ենթարկվեցին հակա-ականաւերի բազմաթիւ յարձակումներին։ Այդ բանը շարունակվեց մինչև հետևեալ օրը, երբ նշան տրվեց այրել ռուսական բոլոր նաւերը։ Ռուսները բացին սարսափելի կրակ փոքր նաւերի դէմ, որոնք եռացին ամեն տեղ նրանց շուրջը։ Տօգօի նպատակն էր ստիպել այդպիսով ռուսներին ծախսել ահագին քանակութեամբ ռումբեր, կարծելով, որ ռումբեր քիչ են մնացել ռուսների մօտ։ Տօգօն շահագործեց այդ միջոցը որքան կարող էր։ Պատերազմը շարունակվեց մայիսի 15-ին մինչև երեկոն։ Եապօնացիներին օգնում էր նրանց նաւերի մեծ արագաշարժութիւնը։ Հալածանքը երկարատև չէր։ Հէնց որ եապօնացիները ռուսներից առաջ էին ընկնում, նրանց ճանապարհը կտրում էին, շրջապատելով ռուսներին։ Եապօնական նոր շարքը ներկայացնում էր կիսաշրջան։ Հարաւային կողմից հալածվելով, ռուսական նաւերը ցրվեցին զանազան ուղղութեամբ և մասամբ խորտակվեցին, մասամբ էլ գերի բռնվեցին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մայիսի։ Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պավլովնա մեկնեց Բեռլին՝ ներկայ լինելու գերմանական Թագաժառանգի պսակադրութեանը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 մայիսի։ Ներքին գործերի մինիստրը արդէն կազմել է այն դատողութիւնները, որոնք վերաբերում են փետրվարի 18-ի Բարձրագոյն ռէսկրիպտի նախացուցած սկզբունքներին ազգաբնակութեան ընտրած ներկայացուցիչներին մասնակցութեան կոչելու օրէնսդրական նախնական օրինագծերի մշակման մէջ. այդ աշխատանքներն արդէն վերջացել են և այդ գործին վերաբերեալ գրութիւններն ալդէն տպված են։ Այդ բոլոր նիւթերը պէտք է ենթարկվեն Մինիստրների Կօմիտէտի քննութեանը։ Մայիսի 20-ին գիւղական հողատիրութեան հաստատման համար եղած խորհրդի նիստն զբաղվեց գլխաւորապէս այն հրահանգներով, որոնք տրվելու են գիւղական բանկին։ Խորհուրդը որոշեց մշակել մի շարք հարցեր, որոնց հիման վրա կարելի լինէր պարզել Թէ ինչ քանակութեան հող է անցել գիւղացիների ձեռքը մասնաւոր բանկերի օգնութիւնով և Թէ գիւղական ազգաբնակութեան որ կարգին են վերաբերում այդ գիւղացիները. ինչքան են նրանց այդ միջոցով ձեռք բերած հողերը և այլն։ Խորհրդի միւս նիստը կայանալու է մայիսի 24-ին։

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ, 20 մայիսի։ Քաղաքային դուման որոշեց խնդրել, որ ուժեղացրած պահպանութիւնը վերացվի քաղաքից և շուտով հրաւիրվեն ժողովրդի ներկայացուցիչները մասնակցելու Բուլիգինի յանձնաժողովին։

ՊԱՐԻԶ, 20 մայիսի։ Հաւանօրէն սպանական Թագաւորը կը վերադառնայ ծովով, վախենալով սպանութեան նոր փորձից։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 20 մայիսի։ Զանազան շոգենաւերով այստեղ ժամանած ռուս օֆիցէրների պատմածներից կարելի է եզրակացնել, որ բալտիական էսկադրան յոյս ունէր Վլադիվօստօկ անցնել առանց կռւի, Թէև Սադըլ կղզիների մօտ դատար առնելուց յետոյ անհնար էր ծածկել յետագայ շարժումները։ Ականային առաջին յարձակումներն ստիպեցին ռուսական նաւերին ծովել դէպի հիւսիս-արևելք, ուր եապօնացիներն ականներ էին սփռել, որոնց զարնվեցին «Բօրօդինօն», «Իշխան Սուվօրօվը» և «Կայսր Ալէքսանդր Ш»-ը։ Այն կարծիքը, որ ստորջրեայ մակոյկներն են ընկղմել դրանց, սխալ է։ Եթէ եապօնացիները ունէին ստորջրեայ մակոյկներ, նրանք ոչ մի բանով իրանց գոյութիւնը ցոյց չը տուին։ Վստահութեան արժանի տեղեկութիւնների հիման վրա հաղորդում են, որ Ռօժէստվենսկու առաջխաղացութեան պատճառն այն դժուարութիւնն էր, որ առաջ էր եկել չէզոք պետութիւնների բռնած դիրքից՝ էսկադրայի համար բոլոր անհրաժեշտ նիւթերը ձեռք բերելու հարցում։

ԼՕՆԴՕՆ, 20 մայիսի։ Եապօնական միսսիան հաղորդում է հետևեալ պաշտօնական հեռագիրը Տօկիօից. «Մայիսի 20-ին ստացվել է Տօգօի իններորդ զեկուցումը։ Համաձայն Իվատէի և Եակումօի զեկուցումների, նրանք չեն գտել ոչ մի ռուսական նաւ Տօրիշիմօի և Շանգհայի միջև։ Ծովապետ Շիմամուրան հաղորդում է, որ նրա ծովապետական «Իվատէ» նաւը հզօրապէս ռմբակոծում էր մայիսի 14-ին «Ժեմչուգը» 300 մետր տարածութիւնից և անկասկած ընկղմեց նրան»։

ՊԱՐԻԶ, 21 մայիսի։ Կամիմուրայի էսկադրան ժամանեց Շանգհայ և ստիպեց ռուսական հիւպատոսին արգելք դնել 8 նաւերի վրա։ Յետոյ Կամիմուրան ուղևորվեց դէպի Սախալին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ բնակիչ Մահտէսի Սահակ Եղիգարեանը աղէտի ժամանակ կորցրել է հետևեալ տոմսերը և ակցիաները։

I կարգի 19637/20։

II » 14564/24, 0386/28։

III » 15755/21, 15025/14. և 10 հատ Թիֆլիսի նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան ակցիաներ № 11—20։ (ա.օ.) 1—5

Վարձով է տրվում

Նորակառոյց 2 յարկանի տուն իւրաքանչիւրը 4 սենեակից բաղկացած, խոհանոցներով, կօրիդօրով, ջրով և փուռով. 2-րդ քաղաքամաս Դավիդովսկի և Գօրնի փողոցների անկիւն № 23։ Գնի մասին հարցնել նոյն տեղը տան տէրոջ Մելիքթօվին։ 1—1

Խնդրում ենք տեղեակ անձանց յայտնել մեզ Շուշու գաւառի Վարազաբոյն գիւղացի սազանդար Ամիրջան Սարգսեան Գրիգորեանցի մասին հաստատ տեղեկութիւն. լսելով նա հիւանդ է և գտնվում է Թիֆլիսի հիւանդանոցներում։ Մեր հասցէն՝ Кизиль Арватъ. Закоб. Григорій Теръ-Даніелянцъ. 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ Թատերասէրները հրաւիրվում են ընդհանուր ժողովի երկուշաբթի երեկոյեան ճիշտ ժամը 7-ին ժողովարանի ձմեռային բնակարանում քննելու 1904/1905 թ. Թատրօնական սեզօնի գործունէութիւնը, խորհելու առաջիկայ սեզօնի համար։ 1—1

ՄԻ երիտասարդ ցանկանում է ստանձնել գործակատարի պաշտօն մանուֆակտուրայի, պատրաստի հագուստեղէնի, կօշիկների կամ գալանտերէյնի խանութներից մէկում։ Ունի լաւ րէկօմենդացիա։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Мадатовскій островъ, маг. Акопджанова.

I քաղաքամասում ծախվում է մի հողաբաժին Սվեատօպօլկ-Միրսկու փողոցի ծայրում, Խլեբնաեա Գօրկա անունով, սաժէնը 4—8 րուբլով։ Ամեն մի գնող օգտվում է տեղական քարով, աւազով և ջրով։ Ամեն մի հողաբաժինը 100 սաժէն է։

Տիրոջ հասցէն. Елизаветинская ул. № 54 Авакіянцъ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թեմիս սրբազան առաջնորդի Թոյլտւութեամբ կիրակի, մայիսի 22-ին, պատարագից յետոյ, ժամը ուղիղ 10-ին, Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցում նշանակված է ծխականների ժողով եկեղեցու նիւթականի և ներքին բարեկարգութեան մասին խորհրդակցելու համար։ Ծխականները հրաւիրվում են անպատճառ ներկայ լինել այդ ժողովին։

1—2 Երէցփոխ Ստեփաննոս Մնացականեան

Կիրակի, մայիսի 29-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան դահլիճում նշանակված է

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԺՈՂՈՎԻ ԶԲԱՂՄՈՒՆՔՆԵՐՆ ԵՆ

1) Համառօտ հաշւետուութիւն 1904/5 թ. սեզօնի ի գիտութիւն ընկերութեան անդամների։

2) 1905/6 թ. սեզօնի նախահաշիւը։

3) Մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովների 5-ական անդամների և փոխանդամների ընտրութիւնը։

4) Հաւլաբարում ժողովրդական Թատրօն բանալու հարցը։ (կ.ե.ռ.կ) 1—4

Թիֆլիսի գործակատարների փոխադարձ օգնող ընկերութիւնը յայտարարում է ի գիտութիւն իր անդամների և հասարակութեան, որ ամսիս 22-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, քաղաքային դումայի դահլիճում նշանակված է տարեկան ընդհանուր ժողովը։

Խորհրդակցութեան նիւթերն են.

1) 1904 Թւի ընկերութեան գործունէութեան տեղեկագրի քննութիւնը և հաստատումը։

2) 1905 Թւի հաշւէկշռի քննութիւնը և հաստատումը։

3) Հերթով դուրս եկող վարչութեան չորս անդամների տեղ չորս նոր անդամների ընտրութիւնը։

4) Վարչութեան չորս կանդիդատների ընտրութիւնը։

5) Վերաքննիչ յանձնաժողովի չորս անդամների ընտրութիւնը։

6) Ընկերութեան ուղղված 26 անդամների ստորագրութեամբ յայտարարութիւնը՝ համառուսական գործակատարների ժողովում ներկայացուցիչ ունենալու մասին։

Վարչութիւնը խնդրում է, բոլոր այն անձինք, որոնք ցանկանում են ստանալ 1904 Թւի գործունէութեան տեղեկագիրը՝ բարեհաճեն գալ ընկերութեան գրասենեակը, Գանօվսկայա փողոցի վրա տուն Փրիդօնօվի։ (ու. շ. կ.) 3—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՆՃԱՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Գեղարուեստական հրատարակութեան II և III պրակները

Կազմ. և հրատ. Լ. Եղիազարեան և Ռ. Մարտիրոսեան ճարտարապետութեան պրօֆէսօր ակադեմիկ Գ. Դ. Գրիմմի խմբագրութեամբ։

Այդ տետրին կցած է Հաղպատի վանքի համառօտ պատմական տեսութիւնը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ շարունակվում է Ե. Ծատուրեանի խանութում—Դվօրցօվայա փող., Թիֆլիսում։ 10 պրակը (50 հելիօտ. աղիւսակ. in quarto լուսանկարներով և գծանկարներով)—հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն բնագրի հետ միասին ճանապարհածախսով 12 րուբլի։ Կարելի է մաս մաս վճարել։

Տպագրվում է միայն 300 օրինակ, Պետերբուրգում, «Голике и Вильборгъ»-ի մօտ։

Ծանօթանալու համար օտարաքաղաքացիները կարող են պահանջել I պրակը (5 աղիւսակ), ուղարկելով 1 րուբլի 10 կօպէկ։

Դ ի մ ե լ. Тифлисъ. Мадатовская ул. 17, Рубену Мартиросяну. (հ. կ. կ.) 2—3

Ի. Ե. Գայտամակին եւ Ընկ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Պատիւ ունի յայտնելու յարգելի հասարակութեանը, որ ինքը ձեռք է բերել Գ. Ի. Պալիզէնի Թղթի գործարանի ակցիօներական ընկերութեան վարչութեան, Րօկեվսկու Թղթի գործարանի ընկերութեան և Կօշելեվսկիների գործարանների ընկերութեան Անդրկովկասի բոլոր պահեստներում ունեցած ապրանքները։

Բացի դրանից Առևտրական Տունը ներկայացուցիչ է Ֆինլանդական լաւագոյն գործարանների—Կիմմենէ Կուզանկօվսկու և Վօյկա ընկ., որ մշակում են պօստային, գրելու, տպագրութեան, ալբօմի և ուրիշ տեսակ Թղթերի բոլոր տեսակները՝ տարեկան 6000000 րուբլուց աւելի գումարի. նոյնպէս և ռուսական գործարանների—Գօրբատսկու, Սպօսօբինի և Կրօսօվի Թղթի գործարանների ընկերութիւնների, որոնք մշակում են պօստի, գրելու և այլ Թղթերի ամենալաւ տեսակները, և Ն. Ն. Բրակէրի Թղթի գործարանի, որը մշակում է փաթաթելու Թղթեր։ Յանձնարարելով վերոյիշեալ գործարանների Թղթերը, խոնարհաբար խնդրում եմ յարգելի գնողներին դարձնել իրանց բարեհաճ ուշադրութիւնը և յարգել մեզ իրանց պատուէրներով, որոնք կը կատարվեն ճշտութեամբ և լիակատար բարեխղճութեամբ։

8—10 (կ.) Թիֆլիս, Գօլովինսկի պրօսպէկտ, տուն Մանթաշեանի

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՀԱԶԱՐ ՎԵՑՀԱՐԻՒՐ ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Տպագրվում է Ս. Էջմիածնի, շրջակայ վանքերի և նշանաւոր վայրերի նկարներով ֆօտօտիպիական մի ալբօմ, բաղկացած քսան նկարից, որ իր կատարելութեամբ, մեր ցարդ եղած հրատարակութեանց գլուխ գործոցը կարող է համարվել։

Ցանկանալով միաժամանակ, որ մեր այս հրատարակութիւնը ծառայէր որպէս ուղեցոյց ինչպէս ազգային նոյնպէս և օտար ճանապարհորդներին, ալբօմին կցված կը լինի երեսեցուեան մի համառօտ նկարագիր։

Ալբօմը կը տպվի երկթերթ կարդօնի վրա, դիրքը 18×24 երես, արժէքը 1 ր. 50 կօպ.։

Ցանկացողները Թող բարեհաճեն վաղօրօք դիմել մեզ, որ քանի ուշ չէ, կարողանանք որոշել տպագրելի քանակութիւնը։

Հասցէ. Тифлисъ, фототипія Март. Гнуни, Михайловск. № 38.

(կ. ե. հ.) 9—15

ШВЕЙНЫЯ МАШИНЫ
ШВЕЙНЫЯ МАШИНЫ
ШВЕЙНЫЯ МАШИНЫ

КОМПАНІИ ЗИНГЕРЪ

Необходимы для домашняго употребленія. Образцовы въ конструкціи и исполненіи. Продаются только въ магаз. Комп. Зингеръ.

Отпускъ машинъ съ платежемъ **отъ 1 рубля въ недѣлю.**

Безплатное обученіе шитью и моднымъ художественнымъ вышивкамъ.

Остерегайтесь поддѣлокъ!

Ручныя машины съ высокимъ рукавомъ во всѣхъ нашихъ магазинахъ отъ 25 руб.

Болѣе 1200 собственныхъ магазиновъ по всей Россіи!

Магазинная вывѣска
Рисунокъ утв. Отд. пром. и торг. М. Фин.

фабричное клеймо которымъ снабжены машины.

КԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԶԻՆԳԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Վաճառվում են միայն Ընկերութեան սեփական խանութներում։ Աւելի քան 1200 խանութ Ռուսաստանի Կայսրութեան ամեն քաղաքներում։ Խանութները ճանաչվում են Ռուսաց «З» տառը ձեւակերպող ցուցանակներով, համաձայն ֆինանսների մինիստր.—Արդիւնաբեր. և Առևտր. բաժնի հաստատած նկարին։ Զգուշացէք կեղծիքներից.

Մեքենաները տրվում են սկսած շաբաթական 1 րուբլի վճարից։ կ. 9—25

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 21-го мая 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Электропечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ". Мад. ул. № 15.